

การพัฒนามาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน Development of External Assessor Standards for Basic Education

วิชุดา กิจธรรม¹ ศิวะพร ภูพันธ์² และ จอมทัพ ขวัญราช^{3*}

Wichuda Kijtorntham¹ Siwaporn Phupan² and Jomtup Khwanrat^{3*}

(Received: October 2, 2025; Revised: December 7, 2025; Accepted: December 11, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (2) ทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี แบบเรียงลำดับการสำรวจ แบ่งการดำเนินการวิจัย ออกเป็น 3 ระยะ ระยะแรก การสังเคราะห์และพัฒนา (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอก และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของ (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเหตุผล โดยผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำข้อค้นพบจากการวิจัยระยะแรก มาพัฒนาเป็นแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์คุณภาพของแบบประเมินมาตรฐานฯ ด้วยการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่น ระยะที่ 3 การทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ซึ่งทำการตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จัก ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ ผู้ประเมินภายนอก จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การกระจายแบบปกติ ด้วย Shapiro-Wilk W test และการวิเคราะห์คุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ ด้วย Mann Whitney U test

¹ รองศาสตราจารย์ นักวิชาการอิสระ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

³ อาจารย์ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Associate Professor, Independent Scholar

² Assistant Professor, Department of Education, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

³ Lecturer, Educational and Psychological Test Bureau, Srinakharinwirot University

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

This research project was supported by the Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization)

* Corresponding Author E-mail: jomtup@g.swu.ac.th

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) แบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 (2) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโครงสร้างประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 5 องค์ประกอบ 39 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานคุณสมบัติ มี 2 องค์ประกอบ คือ ภูมิหลัง (5 ตัวบ่งชี้) และ ลักษณะต้องห้าม (4 ตัวบ่งชี้) มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะ มี 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้และทักษะ (10 ตัวบ่งชี้) การปฏิบัติตน (5 ตัวบ่งชี้) และการปฏิบัติงาน (15 ตัวบ่งชี้) สำหรับระดับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ผู้ทรงคุณวุฒิ

คำสำคัญ ผู้ประเมินภายนอก มาตรฐานผู้ประเมินภายนอก การประเมินคุณภาพภายนอก
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this study were: (1) to develop and examine the quality of external assessor standard indicators for basic education, and (2) to test the developed external assessor standard indicators. This study employed an exploratory sequential mixed-methods design and was conducted in three phases. Phase 1 involved the synthesis and development of a draft of external assessor standards for basic education based on relevant documents, followed by an examination of logical validity through a focus group discussion with nine experts. Phase 2 focused on developing and validating an external assessor standard assessment form based on findings from Phase 1, with content validity and reliability analyses conducted. Phase 3 involved testing the developed standard indicators, in which the discrimination power of the indicators was examined using the known-group technique. The participants consisted of 42 external assessors. The research instrument was an external assessor standard assessment form for basic education. Data were analyzed using the Shapiro–Wilk W test for normality and the Mann–Whitney U test to examine the discrimination power of the indicators.

The results revealed that: (1) the assessment form demonstrated good content validity, with item–objective congruence (IOC) values ranging from .80 to 1.00, and high reliability ($\alpha = .97$); and (2) the external assessor standards for basic education comprised two standards, five components, and 39 indicators. Standard 1 (Qualifications) included two components: background (five indicators) and disqualifying characteristics (four indicators). Standard 2 (Competency) consisted of three components: knowledge and skills (ten indicators), professional conduct (five indicators), and work performance (fifteen indicators).

The external assessor standards were classified into three levels: expert, senior professional, and advisory.

Keywords: external assessor, external assessor standards, external quality assessment, basic education

บทนำ

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การประเมินผล โดยเฉพาะในส่วนของ การประเมินภายนอก (external evaluation) หรือ การประเมินคุณภาพภายนอก จากหน่วยงานที่เป็นกลาง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้ง มีจุดอ่อนหรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงาน ระยะต่อไปบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อพัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทุกรอบ 5 ปี เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาในทุกระดับ ได้แก่ การศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization), 2021)

การประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความมีมาตรฐานทางการศึกษาและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งเป็นบทบาทของ สมศ. หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่ สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก (external assessor) ในฐานะเป็นบุคคลหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจาก สมศ. ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ตามคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ที่ สมศ. กำหนด รวมไปถึงการพิจารณาบทบาทของผู้ประเมินภายนอก ในขั้นตอนการประกันคุณภาพภายนอก ทั้ง 3 ขั้นตอน คือ ก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา จะพบว่า ผู้ประเมินภายนอก เป็นกลไกสำคัญของกระบวนการการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา โดยในขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ประเมินภายนอก จะต้องวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) และข้อมูลอื่น ๆ ที่ สมศ. จัดส่งให้ สำหรับขั้นตอนระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ประเมินภายนอก จะต้องตรวจสอบและค้นหาร่องรอยหลักฐาน เพื่อยืนยันการปฏิบัติงานของสถานศึกษาตามสภาพจริง ทั้งนี้ ภายหลังจากการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาเสร็จสิ้นลง คณะผู้ประเมินภายนอก จะต้องจัดทำ (ร่าง) รายงานผลการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา แล้วส่งให้สถานศึกษานั้นยืนยันหรือไม่ยืนยันผลการประกันคุณภาพภายนอก ดังนั้น ผู้ประเมินภายนอก จะต้องมีความรู้/ทักษะที่เหมาะสมในเชิงวิชาชีพการประเมิน รวมถึง การพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้ประเมินมืออาชีพ (professional assessor)

ในกระบวนการการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษาของ สมศ. ได้มีการจัดทำระบบการประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ประเมินภายนอก โดยนำข้อมูลย้อนกลับที่ได้จากสถานศึกษา ผู้ประเมินภายนอก และ หน่วยกำกับกับการประเมินคุณภาพภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ สมศ. เพื่อตรวจสอบว่าผู้ประเมินภายนอกได้ปฏิบัติ หน้าที่อย่างถูกต้อง เหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนปฏิบัติตามจรรยาบรรณที่สำนักงานกำหนด (Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization), 2024) ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมศ. ได้ทำหน้าที่พัฒนามาตรฐานในการประเมิน วิธีการประเมิน การพัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญญาประดิษฐ์ หรือการพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมในการประกันคุณภาพ ภายนอก การพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการศักยภาพผู้ประเมินภายนอก รวมไปถึง การติดตามและ ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ประเมินภายนอก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ประเมินภายนอก พบว่า มีข้อเสนอแนะต่อ สมศ. ในการดำเนินการเพื่อประเมิน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ควรคัดเลือกหรือพัฒนาผู้ประเมินให้มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ เกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และแนวทางการประเมินอย่างถ่องแท้ มีความยุติธรรม เข้าใจบริบท สามารถเข้า ประเมินโรงเรียนแบบกัลยาณมิตร เข้าใจกฎ ระเบียบ และข้อปฏิบัติของโรงเรียนในสถานะปัจจุบัน มีความรู้ ที่ทันสมัยเกี่ยวกับแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา รวมทั้ง สามารถรายงานผลการประเมินและให้ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโรงเรียนได้สอดคล้องตรงตามสภาพจริง (Lapanachokdee, 2018)

ผู้ประเมินภายนอก นับเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้กระบวนการการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น การกำหนดสมรรถนะผู้ประเมินภายนอก จึงเป็นสิ่งสำคัญและยังสามารถ อธิบายถึงสมรรถนะที่จำเป็นของผู้ประเมินภายนอก ในบริบทของการจัดการศึกษาของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินในระดับสากล จะพบว่า องค์กรต่าง ๆ ได้กำหนดกรอบ สมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ตัวอย่างเช่น สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ประเมินโครงการ (Essential Competencies for Program Evaluators) โดยสมาคมการประเมินแห่งสหรัฐอเมริกา (AEA) (American Evaluation Association, 2018) สมรรถนะสำหรับผู้ประเมินของแคนาดา (Competencies for Canadian Evaluation Practice) (Canadian Evaluation Society, 2018) เป็นต้น

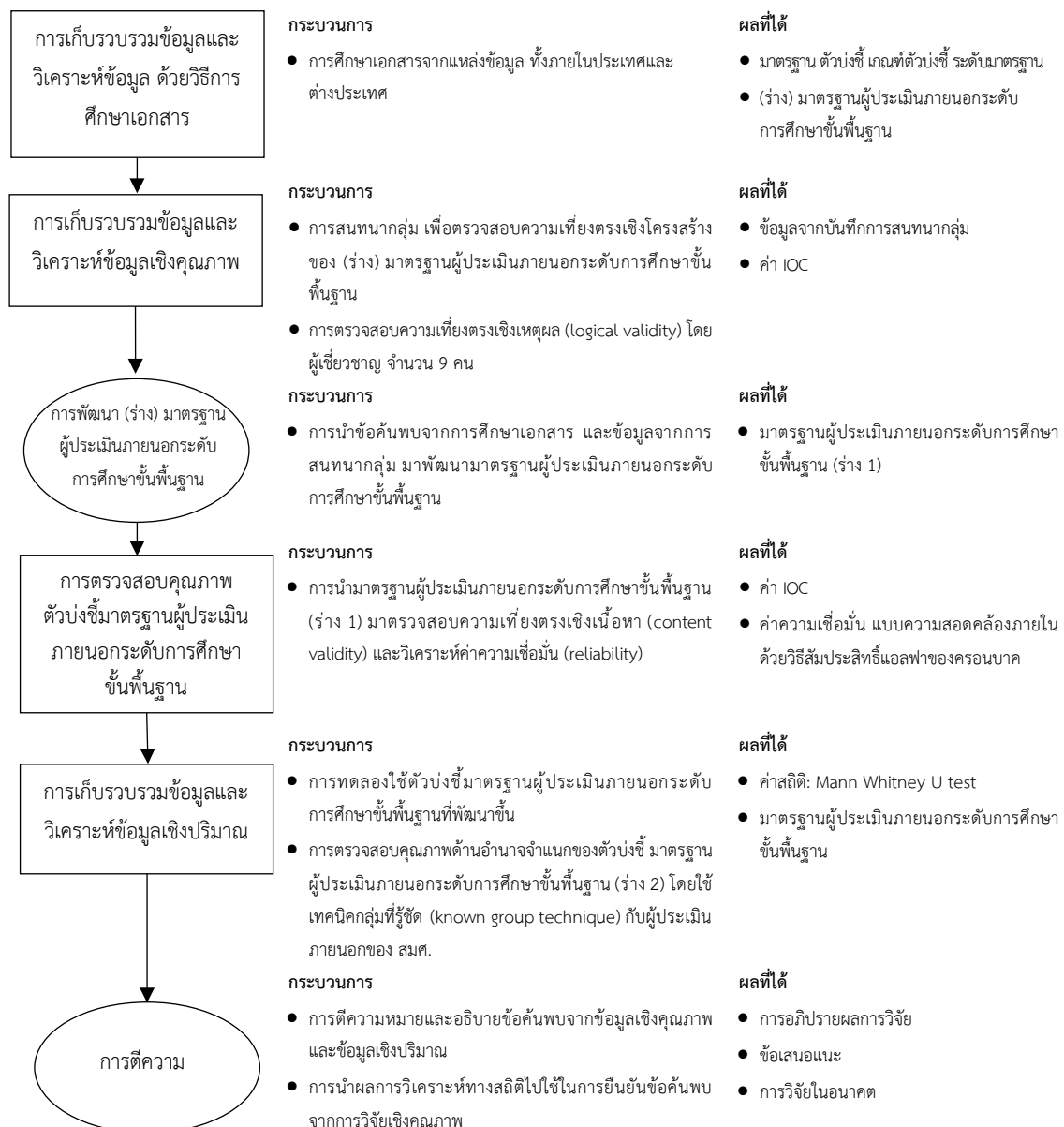
ผู้ประเมินภายนอก นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของการใช้การประเมิน เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังไม่ปรากฏในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การศึกษาเพื่อ กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้มาตรฐานของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง มีเพียง การศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผู้ประเมินภายนอกเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจ พัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้มาตรฐานของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ จะเป็นข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับข้อกำหนด องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของข้อกำหนดต่าง ๆ ของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ ประเมินภายนอก และยังสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบการคัดเลือกและรับรองผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึง การนำข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการกำกับมาตรฐานของผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) รูปแบบเรียงลำดับการสำรวจ (exploratory sequential design) (Creswell & Plano Clark, 2018) สำหรับจุดมุ่งหมายของการเลือกรูปแบบเรียงลำดับการสำรวจ คือ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาและทดสอบคุณภาพแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการศึกษาครั้งนี้ แบ่งการดำเนินการวิจัย ออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งมีรายละเอียดดังภาพ 1

ภาพ 1 วิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี รูปแบบเรียงลำดับการสำรวจ

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์และพัฒนา (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาในระยะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับการดำเนินการวิจัยในระยะนี้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

- **ขั้นตอนที่ 1** การดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น เอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลภายในประเทศ จำนวน 24 เรื่อง และแหล่งข้อมูลในต่างประเทศจำนวน 17 เรื่อง รวมจำนวน 41 เรื่อง เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เกณฑ์ตัวบ่งชี้ ระดับมาตรฐาน และพัฒนาเป็น (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 มาตรฐาน คือ (1) มาตรฐานความรู้และทักษะ (2) มาตรฐานการปฏิบัติงานหรือมาตรฐานบทบาทหน้าที่ และ (3) มาตรฐานการปฏิบัติตน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์โครงสร้าง ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- **ขั้นตอนที่ 2** การดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของ (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเหตุผล (logical validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องทั้งทางทฤษฎีและหลักการประเมินตามมาตรฐานของผู้ประเมินภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินรอบคุณภาพภายนอกของภายนอกของสถานศึกษาและมีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการประเมินรอบ 3 และ รอบ 4 (พ.ศ. 2554 ถึง 2564) และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่ม สำหรับการศึกษาในขั้นตอนนี้ มีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน ประกอบด้วย (1) กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้ที่ทำหน้าที่กำกับกับการประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 1 คน (2) ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 คน (3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และ (4) ครูและผู้ที่ทรงคุณวุฒิที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความเที่ยงตรงเชิงเหตุผล คือ ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้ต้องมากกว่า .60 ขึ้นไป

ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาในระยะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่เป็น (ร่าง 1) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ข้อค้นพบจากการวิจัยระยะแรก) มาพัฒนาเป็นแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 11 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ จากนั้น คณะผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยการวิเคราะห์ค่าความ

สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ที่มีประสบการณ์ด้านการประเมินภายนอก ไม่น้อยกว่า 5 ปี คณะผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงตัวบ่งชี้บางตัว ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ร่าง 2) ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 11 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ ไปทดลองใช้กับผู้ประเมินภายนอกที่ไม่ใช่วิชาการในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 14 คน และนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) แบบความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น

การศึกษาในระยะนี้ เป็นการทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น เพื่อเป็นการยืนยันการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของ (ร่าง 2) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสภาพการจริงหรือสภาพเชิงประจักษ์ (Hattie & Cooksey, 1984) ด้วยการตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ (ร่าง 2) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จัก (known group technique) กับผู้ประเมินภายนอกของ สมศ. ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา โดยเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ ประธานคณะกรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ ในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 และ รอบ 4 ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาใน 2 ระดับ คือ ระดับสูงและระดับต่ำ ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลผลการปฏิบัติงาน จาก สมศ.

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานกับผู้เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งเป็นผู้ประเมินภายนอกของ สมศ. โดยปฏิบัติหน้าที่ประธานคณะกรรมการ กรรมการ กรรมการและเลขานุการ ในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 3 และ รอบ 4 จำนวน 42 คน แบ่งเป็นผู้ประเมินภายนอกกลุ่มสูง จำนวน 22 คน และผู้ประเมินภายนอกกลุ่มต่ำ จำนวน 20 คน อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยได้พิจารณาการตอบข้อมูลที่สมบูรณ์จากผู้เข้าร่วมการวิจัยพบว่า ข้อมูลจากผู้ประเมินภายนอก สมศ. ที่มีความสมบูรณ์ มีจำนวน 13 คน แบ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับสูง จำนวน 8 คน และผู้ที่มีความสามารถในการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับต่ำ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาเสร็จสิ้น (ที่พัฒนามาจากข้อค้นพบของการวิจัยในระยะที่ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยในระยะนี้ เป็นการวิเคราะห์การกระจายแบบปกติ ด้วย Shapiro-Wilk W test และการวิเคราะห์คุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ ด้วย Mann Whitney U test

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ผลการสังเคราะห์ (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสังเคราะห์มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกที่องค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเหตุผลกับผู้ทรงคุณวุฒิ จากการประชุมสนทนา พบว่า มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 11 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ **มาตรฐานที่ 1 คือ มาตรฐานความรู้และทักษะ** มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ (2) ความรู้ด้านการประกันคุณภาพ มี 4 ตัวบ่งชี้ (3) ความรู้ด้านบริบทของสถานศึกษา มี 3 ตัวบ่งชี้ และ (4) ทักษะการประเมิน มี 6 ตัวบ่งชี้ **มาตรฐานที่ 2 คือ มาตรฐานการปฏิบัติตน** ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) จรรยาบรรณการประเมิน มี 3 ตัวบ่งชี้ (2) เจตคติของผู้ประเมิน มี 3 ตัวบ่งชี้ (3) บุคลิกภาพของผู้ประเมิน มี 4 ตัวบ่งชี้ และ (4) การพัฒนาตนเองด้านการประเมิน มี 2 ตัวบ่งชี้ **มาตรฐานที่ 3 คือ มาตรฐานการปฏิบัติงาน** ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การวางแผนการประเมิน มี 4 ตัวบ่งชี้ (2) การตรวจประเมินสถานศึกษา มี 10 ตัวบ่งชี้ และ (3) การสรุปผลการประเมินและให้ข้อเสนอแนะ มี 5 ตัวบ่งชี้

สำหรับระดับของมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 3 ระดับ คือ ระดับ 1 ผู้เชี่ยวชาญ ระดับ 2 ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และ ระดับ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเกณฑ์คุณสมบัติ 2 ด้าน คือ ภูมิหลังและลักษณะต้องห้าม

1.2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในส่วนของการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 5 คน พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 สำหรับผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่น แบบความสอดคล้องภายใน ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97

2. ผลการทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น

2.1 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น

ผลการวิเคราะห์คุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ โดยรวม พบว่า ผลการทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 11 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ สามารถจำแนกผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานในระดับสูงออกจากผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีมาตรฐานในระดับต่ำ $U(N_H = 8, N_L = 5) = 3.50$, $p = .02$ รายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้โดยรวม

ผู้ประเมินภายนอก	N	Mean	SD	U	p
กลุ่มสูง: ผู้ประเมินภายนอกที่มีมาตรฐาน ระดับสูง	8	4.72	0.36	3.50	.02
กลุ่มต่ำ: ผู้ประเมินภายนอกที่มีมาตรฐาน ระดับต่ำ	5	4.07	0.25		

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 มาตรฐาน 11 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่สามารถจำแนกผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีมาตรฐานในระดับสูง-ต่ำ ออกจากกัน มีจำนวน 30 ตัวบ่งชี้ คิดเป็นร้อยละ 65.22 ของจำนวนตัวบ่งชี้ทั้งหมด รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 สรุปผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายด้าน

มาตรฐานผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	จำนวน องค์ประกอบ	จำนวน ตัวบ่งชี้	จำนวนตัวบ่งชี้ที่สามารถจำแนก ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีมาตรฐานระดับสูง-ต่ำ
มาตรฐานที่ 1: มาตรฐานความรู้และทักษะ	4	15	10
มาตรฐานที่ 2: มาตรฐานการปฏิบัติตน	4	12	5
มาตรฐานที่ 3: มาตรฐานการปฏิบัติงาน	3	19	15
	11	46	30

จากผลการทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นในสภาพเชิงประจักษ์ พบว่า มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเกณฑ์มาตรฐานของผู้ประเมินภายนอก คือ (1) ควรพิจารณาปรับโครงสร้างของมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและสะดวกต่อการนำไปใช้มากยิ่งขึ้น โดยการนำคุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำมาตรฐานทั้ง 3 มาตรฐาน รวมเข้าเป็นมาตรฐานสมรรถนะ ดังนั้น โครงสร้างของมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงประกอบด้วย 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานคุณสมบัติ และ มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะ และ (2) ควรทบทวนเกณฑ์มาตรฐานของผู้ประเมินภายนอกในแต่ละระดับให้มีความท้าทายมากขึ้น

3. ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการรวมข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อการตีความร่วมกัน เมื่อพิจารณาทั้งในส่วนของข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จะพบว่า ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์คุณภาพด้านอำนาจจำแนกด้วย Mann Whitney U test สามารถยืนยันหรือพิสูจน์ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลการยกร่างมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ว่า มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้พัฒนาขึ้น มีตัวบ่งชี้ที่สามารถจำแนกผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีมาตรฐานในระดับสูง-ต่ำออกจากกัน กล่าวคือ เป็นตัวบ่งชี้ที่มีอำนาจจำแนก จำนวน 30 ตัวบ่งชี้ จากจำนวนตัวบ่งชี้ทั้งหมด จำนวน 46 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผลการศึกษารั้งนี้ ทำให้ได้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวบ่งชี้มาตรฐานที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อค้นพบจากวิจัยเชิงคุณภาพ (ระยะที่ 1) (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมิน ภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	ข้อค้นพบจากวิจัยเชิงคุณภาพ (ระยะที่ 2) แบบประเมินมาตรฐานผู้ ประเมินภายนอกระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	ข้อค้นพบจากวิจัยเชิงปริมาณ (ระยะที่ 3) จำนวนตัวบ่งชี้ที่สามารถจำแนกผู้ประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มี มาตรฐาน ระดับสูง-ต่ำ (ร้อยละ)	มาตรฐานและตัวบ่งชี้ผู้ประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาจากข้อค้นพบการวิจัย เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
มาตรฐานที่ 1 มาตรฐาน ความรู้และทักษะ (4 องค์ประกอบ, 15 ตัวบ่งชี้)	- ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 - ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ ครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.97	มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานความรู้ และทักษะ (4 องค์ประกอบ, 10 ตัวบ่งชี้) (66.67)	มาตรฐาน 1 มาตรฐานคุณสมบัติ (9 ตัวบ่งชี้) - องค์ประกอบที่ 1 ภูมิหลัง (5 ตัวบ่งชี้) - องค์ประกอบที่ 2 ลักษณะต้องห้าม (4 ตัวบ่งชี้)
มาตรฐานที่ 2 มาตรฐาน การปฏิบัติงาน (4 องค์ประกอบ, 12 ตัวบ่งชี้)		มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน (4 องค์ประกอบ, 5 ตัวบ่งชี้) (41.67)	มาตรฐาน 2 มาตรฐานสมรรถนะ (30 ตัวบ่งชี้) - องค์ประกอบที่ 1 ความรู้และทักษะ (3 องค์ประกอบย่อย, 10 ตัวบ่งชี้) - องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติงาน (4 องค์ประกอบย่อย, 5 ตัวบ่งชี้) - องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติงาน (3 องค์ประกอบย่อย, 15 ตัวบ่งชี้)
มาตรฐานที่ 3 มาตรฐาน การปฏิบัติงาน (3 องค์ประกอบ, 19 ตัวบ่งชี้)		มาตรฐานที่ 3 มาตรฐาน การปฏิบัติงาน (3 องค์ประกอบ, 15 ตัวบ่งชี้) (78.95)	
3 มาตรฐาน 11 องค์ประกอบ 46 ตัวบ่งชี้		3 มาตรฐาน 11 องค์ประกอบ 30 ตัวบ่งชี้ (ร้อยละ 65.22)	2 มาตรฐาน 5 องค์ประกอบหลัก (10 องค์ประกอบย่อย) 39 ตัวบ่งชี้

4. มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรับปรุงใหม่ ภายหลังจากทดลองใช้ ในสภาพเชิงประจักษ์

4.1 มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโครงสร้างประกอบด้วย 2 มาตรฐาน
5 องค์ประกอบ 39 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานคุณสมบัติ มี 2 องค์ประกอบ คือ (1) ภูมิหลัง มี 5 ตัวบ่งชี้
และ (2) ลักษณะต้องห้าม มี 4 ตัวบ่งชี้ และมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะ มี 3 องค์ประกอบ คือ
(1) ความรู้และทักษะ มี 10 ตัวบ่งชี้ (2) การปฏิบัติงาน มี 5 ตัวบ่งชี้ และ (3) การปฏิบัติงาน มี 15 ตัวบ่งชี้
รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 มาตรฐานและตัวบ่งชี้ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานคุณสมบัติ	
องค์ประกอบที่ 1 ภูมิหลัง (5 ตัวบ่งชี้) (1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ (2) มีสัญชาติไทย (3) จุฬการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทหรือเทียบเท่า มีความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์การทำงานด้านการสอนหรือบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ในวิชาชีพ (4) ไม่เคยถูกลงโทษทางจริยธรรม (5) มีความสามารถและทักษะทางดิจิทัลเทคโนโลยี	องค์ประกอบที่ 2 ลักษณะต้องห้าม (4 ตัวบ่งชี้) (6) ไม่มีกบฏหรือจลาจลหรือก่อเหตุร้าย อันเป็นเหตุให้เป็นผู้ย่นสมรรถภาพในการเป็นผู้ประเมิน ภายนอก (7) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ (8) ไม่อยู่ระหว่างถูกลงโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก หรือเคยได้รับโทษ จำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือ ความผิดสุหโทษ (9) ไม่เคยได้รับโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ในกรณีผู้ที่เคยรับราชการ

ตาราง 4 (ต่อ)

มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะ		
องค์ประกอบที่ 1 ความรู้และทักษะ (10 ตัวบ่งชี้) 1.1 ความรู้ด้านการประกันคุณภาพ (10) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (11) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (12) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ หลักการ วิธีการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1.2 ความรู้ด้านบริบทของสถานศึกษา (13) มีความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) ของสถานศึกษาที่ประเมิน 1.3 ทักษะการประเมิน (14) มีทักษะการสื่อสารอย่างมีความหมายทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและด้วยวาจา (15) มีทักษะการทำงานเป็นทีม ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในทีมคนอื่น ช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิกในทีมคนอื่น ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (16) มีทักษะการคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการความขัดแย้ง และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม แก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว คล่องตัว และมีเหตุผล (17) มีทักษะการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล (18) มีทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล (19) มีทักษะการตัดสินคุณค่าในสิ่งที่ประเมิน	องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติตน (5 ตัวบ่งชี้) 2.1 จรรยาบรรณการประเมิน (20) มีการรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ด้วยการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม 2.2 เจตคติของผู้ประเมิน (21) มีเจตคติที่ดีต่อการประเมิน ผู้ให้ข้อมูล และผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง 2.3 บุคลิกภาพของผู้ประเมิน (22) มีความเป็นกัลยาณมิตร ปรารถนาดีต่อสถานศึกษาที่ถูกประเมิน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และส่วนรวม มีความเชื่อในการเป็นกัลยาณมิตรประเมินและการสร้างความสัมพันธ์ทางวิชาชีพ 2.4 การพัฒนาตนเองด้านการประเมิน (23) มีการพัฒนาวิชาชีพด้านการประเมินอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (24) มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับการประเมิน ทั้งการสนับสนุนฐานความรู้ในการประเมินผล ถ่ายทอดแนวทางและทักษะการประเมินไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติงาน (15 ตัวบ่งชี้) 3.1 การวางแผนการประเมิน (25) มีหลักการและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสวงหาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณและคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา (26) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ความต้องการ และออกแบบการประเมินที่น่าเชื่อถือและเป็นไปได้ สามารถระบุจุดแข็งและข้อจำกัดของการออกแบบและวิธีการประเมิน (27) มีการให้เหตุผลที่เหมาะสมในการตอบคำถามผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการประเมิน 3.2 การตรวจประเมินสถานศึกษา (28) มีการตรวจสอบบริบทของหน่วยงานที่ ถูกประเมิน วิเคราะห์ข้อพิจารณาเชิงนโยบาย และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน (29) มีการวางแผนประเมิน การจัดการงบประมาณทรัพยากร และระยะเวลาที่เป็นไปได้ (30) มีการวางแผนการรวบรวมและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลสถานศึกษา (31) มีการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา สร้างความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องให้กับบุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (32) มีการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการได้มาซึ่งข้อมูลและตรวจสอบหลักฐานข้อมูลเพื่อยืนยันความเป็นจริงในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามที่สถานศึกษาได้รายงานไว้ในรายงานประเมินตนเอง และตามหลักฐานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ไม่ได้อยู่ในรายงานการประเมินตนเอง (33) มีการจัดการและปกป้องข้อมูลการประเมิน ประสานงานและกำกับดูแลกระบวนการประเมิน (34) มีการติดตามตรวจสอบความคืบหน้าและคุณภาพในการประเมิน และทำการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม (35) มีการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสร้างความสามารถในการประเมินตามความเหมาะสม 3.3 การสรุปผลการประเมินและให้ข้อเสนอแนะ (36) มีการระบุจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (37) มีการตรวจสอบความสอดคล้องในการสรุปกับผลการประเมิน (38) มีการจัดการและปกป้องข้อมูลการประเมิน ประสานงานและกำกับดูแลกระบวนการประเมิน ทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสร้างความสามารถในการประเมินตามความเหมาะสม (39) มีการสะท้อนแนวปฏิบัติการประเมินส่วนบุคคล รู้จักตนเองและสะท้อนตนเองในฐานะผู้ประเมิน

4.2 ระดับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สามารถจำแนกระดับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ผู้ทรงคุณวุฒิ รายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5 ระดับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับมาตรฐาน	ความหมาย
ระดับ 1 ผู้เชี่ยวชาญ	ผู้ที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐาน 3 ด้าน และมีประสบการณ์ด้านการสอนหรือบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือมีคุณวุฒิระดับปริญญาโททางการศึกษา
ระดับ 2 ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ	ผู้ที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐาน 3 ด้าน และมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาหรือด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือมีคุณวุฒิระดับปริญญาโททางการศึกษา หรือด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และผ่านการสอบวัดทักษะภาษาอังกฤษที่อ้างอิงมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล เช่น CEFR อย่างน้อยในระดับ B1
ระดับ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้ที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐาน 3 ด้าน และมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาหรือด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือมีคุณวุฒิระดับปริญญาโททางการศึกษา หรือด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และผ่านการสอบวัดทักษะภาษาอังกฤษที่อ้างอิงมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล เช่น CEFR อย่างน้อยในระดับ B1 หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทางการประเมินคุณภาพภายนอกที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินนั้น

4.3 เกณฑ์การให้คะแนนและการจำแนกระดับมาตรฐาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามตัวบ่งชี้ มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนจำแนกตามมาตรฐานและกำหนดช่วงห่างของคะแนน ดังนี้

4.3.1 การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

1) มาตรฐานคุณสมบัติ มีจำนวน 9 ตัวบ่งชี้ แบ่งการให้คะแนนออกเป็น 2 ระดับ คือ 0 คะแนน หมายถึง ไม่มีคุณลักษณะตรงตามตัวบ่งชี้ 1 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะตรงตามตัวบ่งชี้ ทั้งนี้จะต้องมีผลการประเมินคุณลักษณะตรงตามตัวบ่งชี้ ครบทั้ง 9 ตัวบ่งชี้

2) มาตรฐานสมรรถนะ มีจำนวน 30 ตัวบ่งชี้ แบ่งการให้คะแนนออกเป็น 5 ระดับ คือ 1 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะตรงตามความคาดหวังน้อยที่สุด 2 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะตรงตามความคาดหวังน้อย 3 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะตรงตามความคาดหวังปานกลาง 4 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะตรงตามความคาดหวังมาก และ 5 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะตรงตามความคาดหวังมากที่สุด ทั้งนี้ จะมีคะแนนรวมตั้งแต่ 30 คะแนน ถึง 150 คะแนน และมีพิสัยของคะแนนเท่ากับ 120

4.3.2 การกำหนดช่วงห่างหรือพิสัยของคะแนน

การกำหนดช่วงห่างหรือพิสัยของคะแนน เพื่อกำหนดผลการประเมินการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการพิจารณาเฉพาะมาตรฐานสมรรถนะ ซึ่งมีพิสัยของคะแนนเท่ากับ 120 ทำให้สามารถจำแนกมาตรฐานสมรรถนะ ออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับดีเยี่ยม ดีมาก ดี และปรับปรุง สำหรับส่วนที่ 2 เป็นการจำแนกระดับการประเมินผู้ประเมินภายนอก แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 6

ตาราง 6 การจำแนกผลการประเมินการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน

มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับการประเมินผู้ประเมินภายนอก		
	ระดับ 1 ผู้เชี่ยวชาญ	ระดับ 2 ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ	ระดับ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ
มาตรฐาน 1 มาตรฐานคุณสมบัติ	9 คะแนน	9 คะแนน	9 คะแนน
มาตรฐาน 2 มาตรฐานสมรรถนะ			
- ดีเยี่ยม	≥ 121 คะแนน ขึ้นไป	≥ 131 คะแนน ขึ้นไป	≥ 141 คะแนน ขึ้นไป
- ดีมาก	111 – 120 คะแนน	121 – 130 คะแนน	131 – 140 คะแนน
- ดี	101 – 110 คะแนน	111 – 120 คะแนน	121 – 130 คะแนน
- ปรับปรุง	< 100 คะแนน	< 110 คะแนน	< 120 คะแนน

4.4 เกณฑ์การตัดสินระดับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการตัดสินว่าผู้ประเมินภายนอกในแต่ละระดับมีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่สามารถพิจารณาจากเกณฑ์การตัดสิน ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 7

ตาราง 7 เกณฑ์การตัดสินระดับมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ระดับ 1 ผู้เชี่ยวชาญ	ระดับ 2 ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ	ระดับ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิ
1. มาตรฐานคุณสมบัติ	มีคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้ที่ 1 – 9 ครบถ้วน	มีคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้ที่ 1 – 9 ครบถ้วน	มีคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้ที่ 1 – 9 ครบถ้วน
2. มาตรฐานสมรรถนะ	ระดับดีขึ้นไป	ระดับดีมากขึ้นไป	ระดับดีมากขึ้นไป
3. ประสบการณ์ด้านการสอน หรือบริหารสถานศึกษา*	ไม่น้อยกว่า 2 ปี	ไม่น้อยกว่า 3 ปี	ไม่น้อยกว่า 3 ปี
4. คุณวุฒิ	ระดับปริญญาโททางการศึกษา	ระดับปริญญาโททางการศึกษา	ระดับปริญญาโททางการศึกษา
5. ความสามารถในการใช้ ภาษาอังกฤษ	-	ผลสอบวัดทักษะภาษาอังกฤษที่อ้างอิง มาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษ ที่เป็นสากล เช่น CEFR อย่างน้อย ในระดับ B1	ผลสอบวัดทักษะภาษาอังกฤษที่อ้างอิง มาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษ ที่เป็นสากล เช่น CEFR อย่างน้อย ในระดับ B1
6. ความเชี่ยวชาญและ ประสบการณ์ด้านการ ประเมินคุณภาพภายนอก	-	-	มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ทางการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่ง เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินนั้น

หมายเหตุ * หมายถึง มีประสบการณ์ด้านการสอนหรือบริหารสถานศึกษา ด้านใดด้านหนึ่งเพียง 1 ด้าน

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสรุปประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึง การทดลองใช้ตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นพบว่า มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโครงสร้างประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 5 องค์ประกอบ 39 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานคุณสมบัติ มี 2 องค์ประกอบ คือ (1) ภูมิหลัง มี 5 ตัวบ่งชี้ และ (2) ลักษณะต้องห้าม มี 4 ตัวบ่งชี้ และ มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะ มี 3 องค์ประกอบหลัก คือ

(1) ความรู้และทักษะ (มี 10 ตัวบ่งชี้) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ ความรู้ด้านการประกันคุณภาพ ความรู้ด้านบริบทของสถานศึกษา ทักษะการประเมิน (2) การปฏิบัติตน (มี 5 ตัวบ่งชี้) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย คือ จรรยาบรรณการประเมิน เจตคติของผู้ประเมิน บุคลิกภาพของผู้ประเมิน และการพัฒนาตนเองด้านการประเมิน และ (3) การปฏิบัติงาน (มี 15 ตัวบ่งชี้) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ การวางแผนการประเมิน การตรวจประเมินสถานศึกษา การสรุปผลการประเมินและให้ข้อเสนอแนะ

1.1 เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานที่ 1 มาตรฐานคุณสมบัติ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านภูมิหลัง พบว่ามีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ ความสามารถและทักษะทางดิจิทัลเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่า ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ควรมีความพร้อมในการปฏิบัติงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล มีความสามารถทางเทคโนโลยีดิจิทัล และมีทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ American Evaluation Association (2018) ที่ได้กำหนดสมรรถนะ/ทักษะหลักของผู้ประเมินด้านการวางแผนและจัดการ (planning & management) ซึ่งผู้ประเมินจะต้องมีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ในการสนับสนุนและการจัดการการประเมิน

1.2 เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะ ทั้ง 3 องค์ประกอบหลัก คือ ความรู้และทักษะ การปฏิบัติตน และการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย 10 องค์ประกอบย่อย รวม 30 ตัวบ่งชี้ จะพบว่า ข้อค้นพบเหล่านี้ มีความสอดคล้องกับสมรรถนะ/ทักษะหลักของผู้ประเมิน ที่พัฒนาโดยสมาคมการประเมินแห่งสหรัฐอเมริกา (American Evaluation Association: AEA) ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตามวิชาชีพ (professional practice) ด้านวิธีวิทยาการประเมิน (methodology) ด้านการรู้เท่าทันบริบท (context) ด้านการวางแผนและจัดการ (planning & management) และด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คน (interpersonal) (American Evaluation Association, 2018)

1.3 เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะ ทั้ง 3 องค์ประกอบหลัก คือ (1) ความรู้และทักษะ มี 10 ตัวบ่งชี้ (2) การปฏิบัติตน มี 5 ตัวบ่งชี้ และ (3) การปฏิบัติงาน มี 15 ตัวบ่งชี้ จะพบว่า องค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน มีความสำคัญมากกว่าองค์ประกอบด้านอื่น ๆ เนื่องจากองค์ประกอบด้านการปฏิบัติงานประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ที่มีอำนาจจำแนกถึง 15 ตัวบ่งชี้ รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านความรู้และทักษะ และองค์ประกอบด้านการปฏิบัติตน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน จะพบว่า มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ การวางแผนการประเมิน การตรวจประเมินสถานศึกษา การสรุปผลการประเมิน และให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า มาตรฐานสมรรถนะด้านการปฏิบัติงานนี้ มีความครบถ้วนครอบคลุมโดยตลอดทั้งกระบวนการประกันคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนามาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยแบบผานวิถี รูปแบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ (exploratory sequential design) โดยนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ระยะแรก ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่เป็น (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาพัฒนาเป็นแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระยะที่ 2) ซึ่งได้ทำการตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินฯ ทั้งความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินฯ หลังจากนั้น ในการวิจัยระยะที่ 3 คณะผู้วิจัยได้ นำแบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษา

ชั้นพื้นฐานที่ได้พัฒนาขึ้น ไปการตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ (ร่าง) มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จัก (known group technique) กับผู้ประเมินภายนอกของ สมศ. กล่าวคือ ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ (ระยะที่สาม) ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จัก สามารถนำมายืนยันผลหรือพิสูจน์ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (ระยะแรก) ได้ ซึ่งการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับหลักการของ Creswell & Plano Clark (2018) ที่ได้อธิบายถึงการเลือกใช้รูปแบบเรียงลำดับการสำรวจ ว่าเป็นรูปแบบที่มีประโยชน์สำหรับนักวิจัยที่จำเป็นต้องพัฒนาและทดสอบเครื่องมือวิจัย เนื่องจากยังไม่เคยมีเครื่องมือวิจัยชนิดนั้นมาก่อน นอกจากนี้ Plano Clark & Ivankova (2016) ได้อธิบายถึงการใช้รูปแบบเรียงลำดับการสำรวจ ว่ามีลักษณะการนำข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (ระยะแรก) มาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่สอง จากนั้นนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มาตีความร่วมกัน ซึ่งการดำเนินการวิจัยในลักษณะนี้ จะสามารถใช้ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ ในการยืนยันหรือพิสูจน์ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น สามารถอธิบายได้ว่าผลการศึกษารั้งนี้ ทำให้ได้แบบประเมินมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ รวมถึง มาตรฐานและตัวบ่งชี้มาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสม ทนต่อสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อค้นพบจากการศึกษารั้งนี้ พบว่า โครงสร้างของมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย มาตรฐานคุณสมบัติและมาตรฐานสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก และระดับความเชี่ยวชาญของผู้ประเมินภายนอกไปด้วย ดังนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ควรนำมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการดำเนินการต่างๆ อาทิเช่น (1) การพัฒนาระบบการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สมศ. โดยนำไปใช้ในขั้นตอนการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหน้าใหม่ (2) การพัฒนาผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การพัฒนาระดับความเชี่ยวชาญของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เพิ่มสูงขึ้น และ (3) การรับรองผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สมศ. โดยใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการกำกับมาตรฐานของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ข้อค้นพบจากการศึกษารั้งนี้ พบว่า มาตรฐานสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความรู้และทักษะ การปฏิบัติตน และการปฏิบัติงาน ดังนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ควรนำมาตรฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ในระบบ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

1.3 ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า โครงสร้างของมาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย มาตรฐานคุณสมบัติและมาตรฐานสมรรถนะของผู้ประเมิน ภายนอก และระดับความเชี่ยวชาญของผู้ประเมินภายนอกไปด้วย ดังนั้น ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ควรมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติและสมรรถนะของตนเองกับมาตรฐานที่พัฒนาขึ้น เพื่อเป็น ข้อมูลฐานในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึง การพัฒนาตนเองสู่การเป็นผู้ประเมินมืออาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของสังคมในโลกยุคดิจิทัล นั่นคือ ตัวบ่งชี้ ในมาตรฐานคุณสมบัติของผู้ประเมิน “มีความสามารถและทักษะทางดิจิทัลเทคโนโลยี” อันเป็นผลสืบเนื่องจาก ความเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันของสังคมโลกซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมีการศึกษา เพื่อทบทวนและพัฒนามาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับ อย่างน้อยในอนาคต ระดับกลาง 5 – 10 ปี เพื่อการตอบสนองที่ทันต่อบริบทและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของมาตรฐานผู้ประเมิน ภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ด้วยการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเหตุผลโดยผู้เชี่ยวชาญ และยืนยันด้วยการตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ โดยใช้เทคนิคกลุ่มที่รู้จัก กับผู้ประเมินภายนอกของ สมศ. นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดด้วยสถานการณ์การแพร่ ระบาดของไวรัสโควิด-19 ดังนั้น ในการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระยะต่อไป จึงควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ขึ้น นอกจากนี้ ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรมี การใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ที่สามารถตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโครงสร้างองค์ประกอบ เมื่อนำไปใช้กับผู้ประเมินภายนอกต่างกลุ่มกัน เช่น ผู้ประเมินที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ทางวัฒนธรรม เป็นต้น

จริยธรรมการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาและเห็นชอบการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามเอกสารรับรองหมายเลข SWUEC/E-067/2565

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรฐานผู้ประเมินภายนอกระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.)

References

- American Evaluation Association. (2018). *AEA Evaluator Competencies*.
<https://www.eval.org/About/Competencies-Standards/AEA-Evaluator-Competencies>
- Canadian Evaluation Society. (2018). *Competencies for Canadian Evaluation Practice*.
https://evaluationcanada.ca/files/pdf/2_competencies_cdn_evaluation_practice_2018.pdf
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE.
- Hattie, J. & Cooksey, R. W. (1984). Procedures for assessing the validities of tests using the "known-groups" method. *Applied Psychological Measurement*, 8(3), 295-305.
<https://doi.org/10.1177/014662168400800306>
- Plano Clark, V. L., & Ivankova, N. V. (2016). *Mixed methods research: A guide to the field*. SAGE.

Translate Thai References

- Lapanachokdee, W. (2018). Factors affecting quality levels and quality development of basic educational institutions based on three external quality assessment rounds of Office of National Education Standards and Quality Assessment. *Phuket Rajabhat University Academic Journal*, 14(1), 350-381. (in Thai)
- Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2021). *Background of the establishment of ONESQA*. <https://www.onesqa.or.th/th/profile/874/> (in Thai)
- Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2024). *Handbook of external quality assurance framework B.E. 2567-2571: Edition for schools and external assessors for basic education*.
<https://www.onesqa.or.th/th/contentdownload-view/944/3603/> (in Thai)